

De vakbeweging: Strategienotities

Overwegingen n.a.v. de bundel *Positie en Strategie Vakbeweging*

Onderstaande tekst is er één uit een reeks webartikelen onder de titel 'De vakbeweging: strategienotities'.

- Alle artikelen [in één pdf-bestand](#).
- Alle artikelen [afzonderlijk](#)
- Download de bundel '[Positie en Strategie Vakbeweging](#)'

Deze 'Notities' zijn ontstaan uit een concept-blog over de in juni 2018 door De Burcht, Wetenschappelijk Bureau voor de Vakbeweging, uitgegeven bundel 'Positie en strategie van de vakbeweging'¹. De definitieve blog is omgebouwd naar een korte introductie op deze 'Notities' (<https://kanttekenen.blogspot.com/2018/10/gelezen-positie-en-strategie.html>).

De 'Notities' zijn geschreven vanuit de hoop een bijdrage te leveren aan discussie en reflectie over het onderwerp 'strategie van de vakbeweging'. Met het oog op die doelstelling staat de tekst open voor aanvullingen, correcties en 'voortschrijdend inzicht'. Reacties zijn dus welkom: jan@verhagen-bakker.nl. De afzonderlijke artikelen zijn te downloaden [via deze link](#).

14. Voorgeschiedenis - Rondetafelconferentie 2016

De bundel 'Positie en strategie van de vakbeweging'² is voortgekomen uit een conferentie op 23 november 2016: 'Toekomst van werk en inkomen in een globaliserende economie en de rol van de vakbeweging en de wetenschap'.

Eén van de acht 'rondetafelbijeenkomsten' die in het kader van deze conferentie plaatsvindt, handelt over "positie en strategie van de vakbeweging". Omdat de besproken bundel voortborduurde op deze bijeenkomst³, is een korte terugblik de moeite waard⁴.

De rondetafelbijeenkomst valt uiteen in drie delen:

1. een tweetal inleidingen over het onderwerp, geplaatst in het kader van hedendaagse maatschappelijke ontwikkelingen door Saskia Boumans en Wim Eshuis, tevens eindredacteuren van de besproken bundel.
2. een discussie tussen de aanwezigen
3. een overzicht van de onderzoeksagenda op dit onderwerp

---

¹ Letterlijke titel: '[Positie en strategie vakbeweging, beschouwingen, analyses en voorstellen](#)' (redactie Wim Eshuis/ Saskia Boumans - Amsterdam 2018). In deze tekst is de vrijheid genomen om de taalkundig niet bepaald charmante titel te 'converteren' naar analogie met de naam van de betreffende werkgroep: 'Positie en strategie *van de* vakbeweging' <https://www.deburcht.nl/userfiles/file/Publicatie%20positie%20en%20strategie%20vakbeweging%20WB%20de%20Burcht%20%26%20FNV%281%29.PDF>

² <https://www.deburcht.nl/userfiles/file/Publicatie%20positie%20en%20strategie%20vakbeweging%20WB%20de%20Burcht%20%26%20FNV%281%29.PDF>

³ en enkele vervolgbijeenkomsten in klein verband

⁴ Basis voor die terugblik is het verslag van deze conferentie, (<https://www.fnv.nl/site/over-de-fnv/ons-werk/1257831/Rondetafelconferentie-verslag.pdf>), en dan met name van de bijeenkomst over positie en strategie. (blz. 50-57). De auteur van deze blog kon op die datum helaas niet aanwezig zijn, maar put óók uit gesprekken met een enkele aanwezige.

Inleidingen

Een aantal aspecten van strategie en positie van de vakbeweging komen aan de orde. De meeste monden, vanuit een vaak uiterst beknopte analyse, uit in vragen, keuzemogelijkheden, en dilemma's.

1. historische vakbondsarchetypes zoals gedefinieerd door Hyman en de (overwegende) typering van de Nederlandse vakbeweging binnen dit model
2. uiteenzetting over dalende ledentallen, dalende legitimiteit en dalende invloed, nader belicht via de invalshoek 'waarde van het lidmaatschap'
3. versplintering van de arbeidsmarkt
4. internationalisering, vermarkting, race naar beneden, Rijnlands model versus organiseren
5. werk als ondernemerschap
6. de (te beperkte) aanwezigheid van de vakbond op lokaal en bedrijfsniveau, en in Ondernemingsraden
7. top-downstructuur als belemmering voor (vormen van) activerend vakbondswerk

De *samenhang* tussen de verschillende aspecten wordt in het verslag *niet* belicht, en blijft daardoor onduidelijk.

Gedachtewisseling

In de hier op volgende gedachtewisseling passeren een 18-tal (...) zéér diverse vragen en aandachtspunten de revue. Van globalisering tot de zwaar-werkproblematiek en het relativeren⁵ van de verzwakkende vakbondsinvloed en -positie door o.a. de dalende organisatiegraad.

Onderzoeksagenda

Tot slot wordt in november 2016 een onderzoeksagenda gepresenteerd met de volgende onderwerpen:

1. Onderzoek naar het recente verleden: het ontstaan van het neoliberale klimaat (in ieder geval in Nederland, zo mogelijk historisch vergelijkend tussen vakbonden in Nederland, Duitsland, België en Engeland) en de rol van vakbonden daarin.
2. Studie naar de huidige economische en maatschappelijke orde (bv. grensoverschrijdende ketens waar nationale oplossingen niet meer volstaan; werking van het hedendaagse bedrijfsleven (het spel en de knikkers: waar wordt het gespeeld, hoe wordt het gespeeld en wie wint de pot?).
3. Onderzoek naar (recente) concrete vakbondsstrategieën en methoden: wat kunnen we leren van binnen- en buitenlandse praktijken (successen en mislukkingen) op (inter)nationaal niveau, op bedrijfstakniveau, op het niveau van het bedrijf en op lokaal niveau. Speciale aandacht voor strategieën van activerend vakbondswerk.
4. Studie van de leden (kennens wij onze huidige en potentiële leden, hoe denken ze, hoe gaat FNV met leden om, kunnen leden en niet-leden meer bewust raken van en zich engageren met de vakbondsagenda, die in de kern hun eigen agenda is).
5. Studie van ontwikkelingen die om een antwoord vragen: robotisering, overschot aan werknemers, tekort aan werk, maar ook grensoverschrijdende ketens. Hierin past ook aandacht voor onderzoek naar de problematiek van laaggeschoolde ouderen die werken onder belastende omstandigheden. Welke oplossingen kunnen we met hen bedenken? Onderzoek de mogelijkheden van een eigen plan hiervoor.
6. Onderzoek naar de mogelijkheden van de overheid als werkgever om experimenten uit te voeren op het gebied van arbeid, bijvoorbeeld naar arbeidsduurvermindering.
7. Wat kunnen we leren van het succes⁶ van VNO NCW?

---

⁵ bagatelliseren??

Bijlage: 'mustreads'

(Ook eerdere 'producties' van de auteur zelf zijn hier vermeld)

1. David Harvey - 'A brief history of neoliberalism' - <http://www.oupcanada.com/catalog/9780199283279.html#>
2. Naomi Klein - 'De shock doctrine'
Vaak meer een scherpe 'aanklacht' dan analyse, maar tezelfdertijd wordt de agressieve opmars van de 'Chicago Boys' (de Hayek-discipelen van de neoliberale school) in de wereld (met het Chili van Pinochet als proeftuin) indringend geschilderd. <http://www.naomiklein.org/shock-doctrine>
3. Hans Siebers, Paul Kalma, Paul Verhaeghe, Paul de Beer - 'Visies op de vakbond van de 21e eeuw - nu het neoliberalisme is opgebrand' (juni 2013) - <https://www.verhagen-bakker.nl/vakbond/neolib2013.pdf>
4. Merijn Oudenampsen - 'In de boksring van de vrijheid' - https://pure.uva.nl/ws/files/22392335/In_de_boksring_van_de_vrijheid_Den_Uyl_v.pdf
5. Merijn Oudenampsen - 'Opkomst en voortbestaan van de Derde Weg' - https://tijdschriften.boombestuurskunde.nl/tijdschrift/benm/2016/3/BenM_1389-0069_2016_043_003_004.pdf
6. Frans Becker en Pim Paulusma - 'Een agenda voor een nieuwe vakbeweging' - Socialisme en Democratie 5/2012, blz. 16 t/m 22.
[https://www.deburcht.nl/userfiles/De%20toekomst%20van%20de%20vakbeweging%20Becker%20&%20Paulusma\(1\).pdf](https://www.deburcht.nl/userfiles/De%20toekomst%20van%20de%20vakbeweging%20Becker%20&%20Paulusma(1).pdf)
7. Paul de Beer - '30 jaar na Wassenaar: de Nederlandse arbeidsverhoudingen in perspectief' (Den Haag 2013) - https://pure.uva.nl/ws/files/1968531/143221_405157.pdf
8. Richard Hyman - 'Understanding European Trade Unionism' <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/understanding-european-trade-unionism/book205371>
9. Manfred B. Steger and Ravi K. Roy - 'Neoliberalism: A Very Short Introduction' - Oxford University Press 2013
<http://www.veryshortintroductions.com/view/10.1093/acrade/9780199560516.001.0001/acrade-9780199560516>
10. Paul Verhaeghe - Identiteit - Amsterdam 2012 - <https://www.debezigebij.nl/boeken/identiteit/>
11. Paul de Beer - 'Samen opgekomen, samen in het nauw' - Socialisme en Democratie 5/2012, blz. 23 t/m 32 -
<http://www.pauldebeer.nl/documenten/artikelen/Samen%20opgekomen,%20samen%20in%20het%20nauw.pdf>
https://pure.uva.nl/ws/files/1657950/129642_de_beer_samen_opgekomen_samen_in_het_nauw.pdf
12. J. Verhagen - 'Gaaf de FNV in het offensief?' (januari 2018) *Een beschrijving van economische, politieke én ideologische aspecten van het neoliberalisme* - <https://www.verhagen-bakker.nl/vakbond/offensief/Offensiefnotitie-deel2.pdf>
13. J. Verhagen - FNV in beweging...maar in welke richting? (mei 2017) - *Over een aantal dilemma's waarvoor de FNV zich geplaatst ziet* - <https://www.verhagen-bakker.nl/vakbond/FNV%20in%20beweging-richting.pdf>
14. J. Verhagen - Activerend vakbondswerk...what's in a word? Eén van de vakbondsdilemma's, bottom-up of top-down nader belicht.
<https://www.verhagen-bakker.nl/vakbond/Activerend%20vakbondswerk.pdf>
In bewerkte en ingekorte vorm is dit artikel verschenen in het septembernummer van Zeggenschap : <https://www.zeggenschap.info/zeggenschap/in-het-septembernummer-2018/>

---

⁶ Onderzoek naar 'het succes van VNO-NCW' zou bv wel eens kunnen uitwijzen dat ook bij VNO-NCW succes en organisatiegraad dalen, en interne conflicten toenemen

